

GERGELY PÁL

BARTÓK BÉLA ISMERETLEN LEVELEI
A TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁBAN

UNKNOWN LETTERS OF BÉLA BARTÓK IN THE LIBRARY
OF THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

BUDAPEST, 1961

GERGELY PÁL

BARTÓK BÉLA ISMERETLEN LEVELEI
A TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁBAN

UNKNOWN LETTERS OF BÉLA BARTÓK IN THE LIBRARY
OF THE HUNGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

BUDAPEST, 1961

GERGELY Pál

Bartók Béla ismeretlen levelei a Tudományos
Akadémia Könyvtárában. - Unknown letters of
Béla Bartók in the Library of the Hungarian
Academy of Sciences.

Bp. 1961. 15 p. 24 cm.

Kiny.: Magyar Tudomány. 1961. nov.]

] A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának
Közleményei. — Publicationes Bibliothecae
Academiae Scientiarum Hungaricae. 22.]

ETO 091.5 Bartók: .027.2(439.151)

Különlenyomat a Magyar Tudomány 1961 novemberi számából

Az Akadémiai Könyvtár Kézirattára nemrégiben kapta ajándékba a most közölt hat levél közül az I., a II. és IV. számút Bartók János zenetudományi kutatótól, Bartók Béla unokaöccsétől; a III. levelet Gragger Róbert hagyatékából vásároltuk, egyik könyvtári munkatársunk: Szegzárdy-Csengery István közbenjárása folytán; — végül az V. és VI. levél az Akadémia Kézirattárának ún. Akadémiai Levéltári állományából került elő, különféle ülési jegyzőkönyvek mellől.

Bartók János szíveségéből a fentieken kívül még több, nagyértékű Bartók- emlék, levél és levelezőlap, valamint aláírásával ellátott hangversenyműsor is a Könyvtár Kézirattárának birtokába került; különösen becses az, a Mester édesatyjától hozzáfrott néhány levél, amelyek közlését — érthető okból — a család magának tartotta fenn, későbbi időkre.

Az itt bemutatott leveleket Bartók Béla özvegyének, Pásztory Ditta zongoraművésznőnek engedélyével közöljük.

Bartók Béla valamennyi levelének különös értéket ad az őt annyira jellemző férfias, megalkuvást nem ismerő hang és az itt-ott kicsendülő művészi, tanári önértzet. De a nagy komponistát és előadóművészt még ezeken kívül az a tudományos alaposág, aprólékos figyelem is jellemzi, amit mélyenszántó tudományos munkássága összefoglalásának: *A Magyar Népzene* c. kötetnek német nyelvű kiadása előkészítésére és korrigálására fordított, mint a Graggerhez küldött hosszú levélből látjuk. (III. levél.) Kötelességtudását a Bartókot tagjai sorába választó Magyar Tudományos Akadémiával szemben jellemzi, hogy a megválasztást követő egy éven belül sietett székfoglalóját megtartani, mint az a közölt két utolsó levélből is kitűnik.

I.

Ngs. Bartók Géza úrnak¹

Budapest
Földművelésügyi minisztérium
statisztikai ügyosztály

[*Postabélyegző*: 1911. jún. 12.]

[A levél nincs keltezve.]

Kedves Géza bácsi!

Sajnos, a Simonyi lány ügyében semmit sem lehet tenni, mert reménytelenül tehetség nélküli zongorista. Egy évi keserves tanítás tökéletes biztossággal meglátatta, hogy a zenei pályán nehezen boldogulhat. Nemcsak hogy a Zeneakadémia nyilvános növendékei közé nem kerülhet, de még magánúton is csak kegyelmi hármas osztályzattal végezhetne, amivel oklevelet nem kaphat. Az illető pártfogójának megmagyarázhatod, hogy a zeneakadémián — legalább is én nálam — nagyon szigorúan vesszük a bejutást, osztályozást. Példákra is hivatkozhatok: tavaly el kellett bocsátanom magának a titkárnak unokahugát tehetségtelenség miatt; az idén hasonlóan Neményi miniszteri

¹ Bartók Béla nagybátyja volt a címzett minisztériumi tisztviselő, aki az ismeretlen Simonyi-leányt — nyilván egyik felettese kérésére — felvételi vizsgára ajánlotta a Zeneakadémiára.

tanácsos Lajta nevű unokaöccsét; Kemény kollégám unokahuga idén hármas osztályzást kapott, amivel továbbjutása meg van nehezítve stb.

Sajnálom, hogy ilyen ügyekkel alkalmatlankodnak nálad, amelyekben nem tehettek semmit. Ha azonban bármi más „lehetőbb” szolgálatról van szó, szívesen állok rendelkezésedre.

Sokszor üdvözlöl unokaöccsöd: Béla.

II.

[Hubay Jenőhöz]

Budapest, Szilágyi-tér 4.
1922. jún. 20.

Kedves Jenő.

Legnagyobb sajnálatomra tudomásodra kell hoznom, hogy a Zeneművészeti Főiskola jubileumi ünnepségét előkészítő bizottságban nem vehetek részt. A bizottság egynehány tagja közt és köztém oly nagyfokúak az elvi ellentétek, hogy credinényes együttműködésre nem lehetne számítani.²

Mindenesetre köszönöm a belém helyezett bizalmadat és nagyon kérek, ne tekintsd ezt a lemondást semmiképen sem valami *Ellened* irányuló gesztusnak, mert tavalyi eszmecserénk óta én az Intézet békességét semmi módon nem akarom megbontani.

A tanterem zongoráinak hibáit legközelebb jegyzékbe foglalom és átadom Bugovics gondnok úrnak. Csak arra kérek, hogy — ha esetleg még nem adtál volna neki, ezeknek az egyébként nem jelentékeny hibáknak kijavíttatására utasítást, — tedd meg ezt utólag, mert a tanítás jó eredménye forog kockán, ha a reparatúra nem történik meg a nyár folyamán.

Kellemes nyaralást és pihenést kívánva maradok kész híved:

Bartók Béla.

III.

[Gragger Róberthez.]³

Budapest, Szilágyi-tér 4.
1925. jún. 22.

Igen tisztelt Kollega Úr!

A mai postával küldöm vissza a 10. és 11. ívet (145—176. lap), melynek magyar szövegrésze már szinte teljesen hibátlan. A német fordítást is átnéztem; még akadt egy csomó apróság, amit nagyon ajánlatos volna kijavítani. Azonkívül néhány súlyosabb természetű hibát is jó volna eltüntetni; ezeknek jegyzékét a mellékelt lapon állítottam össze (— nem jelöltem meg a levonatban) — teljesen Önre bízom, maradjanak-e úgy, ahogy vannak, vagy változzanak meg. Erről a 10. és 11. ívről nem kérek több levonatot. Ellenben nagyon várom a 12. és 13. ívet, melyekben szintén nagyon sok volt a hiba. Ma érkezett 17.-ről keltezett leveléből mintha úgy látnám, hogy ennek a résznek levonátát nem szándékozott elküldeni. Sőt úgy látszik, mintha a nyomdába sem küldték volna el a 12. és 13. ívek azt a levonátát, melynek magyar részét én kijavítottam és annak idején a 10. és 11. ívvel együtt visszaküldtem. Ez pedig nagyon nagy baj volna, mert ennek a magyar része is tele volt hibával. Ha ezt a hiányzó részt jún. 30-ig nem kapom meg, akkor bizony már nem lehet segíteni a dolgon, mert júl. 1-én elutazom kb. 6 hétre; állandó címem nem lesz, úgy hogy abban az időben nem [kimaradt egy szó: *lehet?*] semmit sem megküldeni nekem. Ebben az esetben tehát, ha csak nem akarunk várni a könyv megjelenésével augusztus végéig, úgy kellene kinyomatni a 12. és 13. ívet, ahogyan van, minden hibájával és rendszertelenségével egyetemben.

² A zeneakadémia akkori igazgatójához, a világhírű hegedűtanárhoz és művészhez írott sorainak az a háttér, hogy az intézet fennállásának ötvenéves jubileuma rendezői és szereplői közt olyanok is voltak, akik Bartók, valamint Kodály Zoltán és Molnár Imre és mások Tanácsköztársaság-alatti magatartását „hazafiatlannak” minősítve, az 1919. őszén működött ún. Igazoló Bizottság elé vitték. — Érthető, hogy ilyen kollégák társaságában Bartók nem kívánt fellépni az ünnepségen.

³ GRAGGER RÓBERT (1887—1926.) germanista, a berlini egyetem magyar intézetének igazgatója és az Ungarische Jahrbücher szerkesztője; Bartók említett kötetét, a Magyar Népzene német fordítását 1925-ben adta ki.

A dolgot sehogysen értem, mert én május végén egyszerre küldtem vissza a 10–13. ívet — a 12. vagy 13. íven van a „Ki-ki—ku-ku” szöveg, melyről akkori levelemben szóltam; erre a megjegyzésemre Ön jún. 2-i levelében reflektált is, tehát a 12. és 13. ívnek is meg kellett érkeznie Berlinbe. A nyomdász az utolsó előtti levonat 176. lapjának aljára viszont ezt a megjegyzést írta: „Bg. 12+13 fehlen?” — Tehát elveszett-e ez a 12. és 13. ív?

A jún. 17-i levelében tett kérdések egy részére nem tudok határozott választ adni. De vegyük őket sorjába:

A balladákat (de épügy bármilyen dallamszöveget is) *csakis* dalolva adják elő, soha sem recitálva. Semmiféle olyan szöveget, amelynek van dallama, soha nem szavalnak a parasztok dallam nélkül, annyira a dallamhoz forrott a szöveg. Viszont olyan szövegek, melyeknek nincs dallama, csak a gyermekjátéknál (kiolvasóknál stb.) fordulnak elő; de ezeket sem recitálva, hanem nagyon feszes ritmusban ütemezve mondják el.

Szinte kizártnak mondhatom, hogy az A) és C) osztály dallamaira énekelt balladák előadásához tánc is kapcsolódott volna valaha. Tánc csak táncszószerű szövegek dalolásával járhatott együtt, illetve ezeknél a tánc és dallam lehetett fődolog, a szöveg pedig csak járulékos. A B) osztály dallamai közt kevés olyan van, amelynek ballada szövege lenne. De ha van is, úgy nagyon valószínű, hogy régebben A) vagy C) osztályhoz tartozó dallamra énekelték az illető balladát és csak később húzták az újabb szövegre. Ilyen B) osztályú dallam mindenesetre tánczeneként is szerepelhetett, de aligha énekelhették ilyenkor — tánc közben — a balladák szövegét hozzá, legfeljebb csak a muzsikás húzhatta. Általában véve: ballada-dalolás és tánc egymást kizáró dolognak tűnik fel észleteink szerint nálunk magyar parasztoknál épp úgy, mint az oláhoknál és a tótoknál is.

Hogy a balladákat mikor, illetve hol éneklék, igazabb vagy
biztosabb, arra vonatkozólag sajnos már nem rendelkezünk adatokkal.
A régi balladaszövegek dallamaikkal együtt a mindenképpen már
annyira kihaltak felelben voltak, ahogy régi írásos források megmutatják, és
ugyan volt egyáltalán (sőt megírta) nem lehetett volna bizonyítani.
Etnográfiai leírások a balladák előadásának módjairól nem
ismerek.
A régi balladák többségén A) osztály vagy C I. alosztályból kerültek elő.
Az A) osztálybelieknek semmi kapcsolata nincs a német dallamokkal.
Francia népszólam nem igen ismerek, de ezzel is aligha lehetek igazsá-
latban. A C I. alosztály (nem éppen hűs) dallamai közül egyik-né-
hány lehet valamelyes, habár elég távoli rokonságot mutatnak a magyar-
okkal. — Gincsi dallamai — az amagyar ötlet ismeret — nem német
jellegűek.

Semmi nyomát nem találtuk annak, hogy balladákat (vagy lírai szövegeket) valaha is előénekesre és karra oszolvá adtak volna elő, akár van refrain, akár nincs. (A régebbi, komoly balladaszövegeknél, valamint az A) osztályú dallamok szövegénél általában véve, szóval a régi paraszt-zenénkben — úgy látszik — teljesen ismeretlen volt a refrain.)

Hogy e balladákat mikor, illetve hol éneklék (jobbán mondva énekelték) leginkább vagy kizárólag, arra vonatkozólag sajnos már nem szerezhettünk adatokat. A régi balladaszövegek dallamaikkal együtt a mi időnkben már annyira kihalt félben voltak, hogy régi ilyesfajta szerepüket (ha ugyan volt egyáltalán ilyen szerepük) nem lehetett volna kinyomozni. Ethnographiai leírást a balladák előadásának módjáról nem ismerek.

A régi balladák többségének dallamai A. osztály- vagy C. I. alcsoztályból kerülnek ki. Az A) osztálybeliek semmi kapcsolata nincs a német dallamokkal. Francia népzene nem igen ismerk, de ezzel is aligha lehetnek kapcsolatban. A C. I. alcsoztály (nem egységes típusú) dallamai közül egyik-másik lehet valamelyes, habár elég távoli rokonsághat nyugateurópai dallamokkal. Tinódi dallamai — már amennyire őket ismerem — nem német jellegűek.

Fontos az, hogy a ballada-szövegeknek *nincsenek* speciális típusú dallamaik: ballada- és lírai szövegeket *egyféle* dallamokra énekelnek.

Fontos, hogy ne felejtődjek ki a sajtóhibák jegyzéke (múlt levelemben mellékeltem).

Szeretném, ha a következők kapnának példányt könyvemből:

Revue Musicale (szerkesztője Henri Prunieres) Paris VI., Rue Madame 35 — 37.

Il Pianoforte (szerk. Guido Gatti) Torino, via San Tomaso, 29.

Muzyka (szerk. Mateusz Gliniski) Warszawa, Kapucynska 13.

Anbruch, Wien, Karlsplatz 6.

Matica Slovenská, Turčiansky Svätý Martin (Česko-Slovensko).

Academia Română, Bucuresti.

*Mr. M. D. Calvocoressi*⁴ 6 Paulton's Square, London, SW. 3.

Mr. H. J. Foss,⁵ Amen Corner, London E. C. 4. (Oxford University Press)

Signore Tomy Procida, Napoly, 6 Rione Sirignano.

Mons. D. G. Kiriac,⁶ Bucuresti, 57 str. Sfintii Voevozi.

Dr. Leoš Janáček,⁷ Brno, Koněnicova ul. 30. (Česko-Slov.)

Prof. dr. Zdeňek Nejedlý,⁸ Praha, Karlovo nám. 21.

Monsieur Higiní Anglès,⁹ Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

Prof. dr. Adolf Chybiński,¹⁰ Lwow, ul. Kalecza 20.

Még Thiersot-nak, egy párizsi nyelvtudományi folyóirat szerkesztőjének is jó lenne küldeni (címét nem tudom), továbbá esetleg néhány magyar lapnak, első sorban a „Pester Lloyd”-nak és a Pesti Naplóknak.

⁴ CALVOCORESSI, MICHEL DAVID (1877—1944.) francia származású zenei író és műbíró; különösen értékesek a Debussy, Bartók, Muszorgszky műveiről írott dolgozatai.

⁵ FOSS, HUBERT JAMES (1899—1953.) angol zenei író és komponista, az oxfordi Bach Kantáta-Klub alapítója.

⁶ KIRIAC, DEMETER (1866—1928.) román komponista és folklórlista, a párizsi Conservatoire-ban Pessard és Dubois kiváló tanítványa.

⁷ JANÁČEK, LEÓ (1854—1928.) a XX. század egyik legnagyobb cseh zeneszerzője, prágai zeneakadémiai tanár. Nálunk különösen kamarazene-műveit ismerik és adják elő gyakrabban.

⁸ NEJEDLÝ, ZDEŇEK (1878—) történész és zenetudós, esztétikus; művei közül legismertebb a Cseh Zenetörténet és néhány modern művészlíra-írt sorozata. A németek elől a Szovjetunióba menekült, a felszabadulás után a Cseh Tud. Akadémia választotta elnökévé; 1948-ban ő dolgozta ki a közoktatás reformját és a népdalkutató intézetet alapította.

⁹ ANGLÈS, HIGINÍ (1888—) haladózselemű spanyol és katalán zenetörténész, volt könyvtárigazgató, majd a barcelonai egyetem tanára, 1943-tól a Zenetudományi Intézet vezetője; több műve foglalkozik a modern zeneszerzőkkel, köztük Bartókkal is.

¹⁰ CHYBIŃSKI, ADOLF (1880—1952.) lengyel származású zenetörténész; Münchenben tanult germán- és klasszika-filológus, majd Pcsenban a zenetörténet egyetemi professzora.

Ha jól emlékszem, én vagy 15–20 példányra számíthatok. Ezekből kérnék egy-egy példányt a következő címekre elküldeni:

1. özv. *Bartók Béláné*, Bratislava (Pozsony), Széplak-u. 53.
2. özv. *Fischerné Szalay Stefánia*, Oradea Mare (Nagyvárad), Str. Cosbuc 21.
3. *Révész Géza*¹¹ Amsterdam, Veizerpracht 283.
4. Kappelmeister *Eugen Szenkár*,¹² Köln, Opernhaus.
5. *Dr. Jan Löwenbach*,¹³ Praha, Slezska 54.
6. Kappelmeister *dr. Ernst Laczko*,¹⁴ Weimar, Moltkestrasse 15, III.

A többi példányt pedig az én címemre, de aug. 15. előtt nem, mert csak aug. közepén térek vissza Budapestre.

Eszembe jutott még a következő: júl. 6-ig *Comoba* (Olaszország) lehetne poste restante küldeni számomra értesítést, vagy korrektúrát, ha szükség volna. — A 10. és 11. ív fontosabb hibáinak jegyzéke ennek a levélnek utolsó lapján van. [Ld. 2. fénykép-mellékletünket.]

Várva még Budapestre értesítését, sokszor üdvözlí igaz híve:

Bartók Béla.

IV.

[Hubay Jenőhöz]

Budapest, 1934. jan. 30.

Gergely László,¹⁵ volt tanítványom, e sorok átadója arra kért, ajánljam be Hozzád. Ezt a legnagyobb készséggel meg is teszem és ezzel kapcsolatban szeretném emlékeztetned idezni, hogy annak idején, még mint tanítványom, egy nyilvános, intézeti hangversenyen Liszt szonátáját játszotta és ezzel annyira megnyerte tetszésedet, hogy teljesítményét még később is többször emlegetted. Később megkapta a művészi oklevelet. Tanítványai pedig magán és intézeti rendes vizsgákon (t. i. egy ideig Kerntler tanár urat helyettesítette) kitűnő pedagógiai képességeiről tanúskodtak.

Sokszor üdvözlöl:

Bartók Béla.

V.

Nagymélt. Balogh Jenő Úrnak¹⁶

a M. Tud. Akadémia főtitkárának.

Budapest II., Csalán-út 27.

1935. máj. 19.

Kegyelmes Uram!

Nagy örömmel olvastam máj. 17.-ről kelt levelét, melyben levelező taggá történt megválasztásomról értesít.

Az osztálytitkár úrral annak idején közölni fogom, hogy mikor tarthatom meg székfoglaló értekezésemet.

Kiváló tisztelettel:

Bartók Béla.

¹¹ RÉVÉSZ GÉZA (1878–1955.), filozófiai és lélektani író, az amsterdami egyetem tanára; a Tanácsköztársaság leverése után emigrált.

¹² SZENKÁR JENŐ (1891–) pesti születésű, világhírű karmester; előbb a prágai német zenei intézet vezetője, majd a salzburgi, altenburgi és más operák karnagya, igazgatója.

¹³ LÖWENBACH JÁNOS (1880–) cseh zenei író; a németek elől Svájcba menekült, majd Angliába, Kubába s végül 1942-ben Amerikába utazott és 1946-ig New York zenei életében vett részt. Ezután hazatért Prágába és a minisztériumban újjászervezte a csehszlovák zenei oktatást, 1948-ban visszament Amerikába.

¹⁴ LACZKÓ ERNŐ (1892–) magyar származású zongoraművész és karmester, az 1930-as években a weimari opera tagja.

¹⁵ GERGELY LÁSZLÓ (1906–1945) pesti születésű kiváló zongorista; előbb Senn Irén, Kéri-Szántó, majd Bartók növendéke. 1928 után több koncertet adott olasz, angol és francia városokban is. A nyilas vérengzések áldozata lett.

¹⁶ BALOGH JENŐ (1864–1953) akadémiai tiszteleti tag és főtitkár, jogtudós. Az ő meghívására kapott helyet az Akadémián Bartók Béla 1934 ősztől kezdve, a nagy népzenei Corpus előkészítő munkáira.

$N = 134$. 1. 2. 3. *homo ludens* (1. no. hai vôi, 2. 3. *homo erectus* hay *homo*);

152. 1. str. 4. voran Abz. : Blümlein auch pflicht ich.

140. a ispravljen "wie strahlst du" hangulja vrr.

11. ~~Alat~~ 137. 1. 52. sariban hibisak a kangpufok.

" 161. 3. stříbrná válečková kůže rovná.

" 162. kangaiyai nam mayon jik.

" (76a), 22. str. 4. vorüber jäh volnig: Ausgestreckt und abwärts.

" 196. 1. és 2. számát egy-egy xórány lédnyzik.

陳其美

11 128 - (van mest merast ney "kappværad" ? (mánuitt pl.

Klausenburg van.)

$N^{\circ} 185$ - et is jätti volna "kompareille" - et betisthet vedni,
met ~~ett~~ enel yfannetha törtinik, mit $N^{\circ} 178$. i 205.
nel (1 myjar vort 2 einettel hell ~~et~~ heftethenik). Logikusalt
volna, ha mind a hiron vém approbetus volna.

VI.

[Szinnyei József akadémiai rendes tag, osztálytitkárnak]¹⁷

Budapest, Csalán-út 27.
1936. jan. 2.

Igen tisztelt Barátom!

Három hétre el kell utaznom, különben január 7-én személyesen jelenthettem volna be, hogy febr. 3-án szeretném székfoglalómat „Liszt Ferenc” címmel elmondani.¹⁸ Úgy tudom, hogy ilyen felolvasás kb. 30 perc szokott lenni. Nagy baj volna, ha esetleg 40 vagy 45 percre nyúlna? Mert ha igen, akkor aszerint rövidebbre fognám.

Szíves értesítéscdet kb. jan. 22-ére várva, maradok igaz tisztelettel, őszinte hívd:

Bartók Béla.

¹⁷ SZINNYEI JÓZSEF (1857—1943) akadémiai igazgatósági és rendes tag, osztálytitkár, majd főkönyvtárnok. A Bartókot megválasztó I. osztály nagygyűlési jegyzőkönyvét ő vezette és a székfoglaló körüli tudnivalókról tájékoztatta. — Kár, hogy ez ügyben Bartókhoz küldött válaszevele nem került elő.

¹⁸ Említett székfoglalóját egész terjedelmében Bartók adta ki 1936-ban, a Hornyánszky-nyomda betűíve, 15 lapnyi terjedelemben: „Liszt-problémák” címmel. [Az Akadémiai Értesítő 1936. évi kötete, 29—33. lapján, csak az általa szövegezett kivonatot közli.]

Unknown letters of
BÉLA BARTÓK

in the Library of the Hungarian Academy of Sciences

Published by PÁL GERGELY

The Manuscript Department of the Academy Library recently received letters I, II, and IV of the six here published, as a donation from János Bartók, a research worker on music and nephew of the great composer. Letter III was purchased from the estate of Robert Gragger through the good offices of István Szegzárdy—Csengery, a member of the Library staff. Finally the Bartók letters V and VI were discovered in the so-called Academy Archives of the Manuscript Department of the Library, attached to the minutes of meetings.

By courtesy of János Bartók, the Library has moreover been able to acquire several more highly valuable Bartók relics, letters, postcards and autographed concert programs. Particularly treasured are some letters addressed to the Master by his father, whose right of publication the family has — for understandable reasons — reserved for itself, for a later date.

The present private letters of Bartók are, of course, being published with full permission from Bartók's widow, the artist Ditta Pásztory.

*

All his letters are lent particular value by the manly, uncompromising tone that is so characteristic of Bartók, and by the artist's and the educator's sense of integrity which he voices in some of them. Moreover, another noteworthy trait of the great composer and artist was his scholarly thoroughness and the minute attention to detail which he devoted to the preparation and editing of the German-language version of the great, comprehensive work on folklore, his penetrating, scholarly volume on "Hungarian folk-music", as evidenced by his long letter (No. III) to Gragger. His sense of duty towards the Hungarian Academy of Sciences which elected Bartók to its membership, was so great that he hastened within a year of his election to satisfy its requirements and hold his inaugural lecture, as the last two published letters show.

I.

To *Géza Bartók Esq.*,
Statistical Department, Ministry of Agriculture.
[Postmark: June 12th, 1911.]

Dear Uncle Géza,¹

Unfortunately nothing can be done in the matter of the Simonyi girl, because she is a hopelessly untalented pianist. A year's laborious teaching has made it perfectly obvious that she will hardly be able to make a career in music. She can not only not be admitted to become a public student at the Academy of Music, but even as a private one she could only finish with clemency pass-marks, with which she would not be able to obtain a diploma. You might explain to her protector that at the Academy of Music — at least in my case — we are very strict about admission and marking. I may even

¹ The ministerial official who is the addressee, was Béla Bartók's uncle who had recommended the unknown Simonyi girl for entrance examinations at the Academy of Music — obviously at the request of one of his superiors.

refer to examples — last year I had to dismiss the niece of our own secretary for lack of talent; this year a nephew by name of Lajta of Ministerial Counsellor Neményi, for similar reasons; the niece of my colleague Kemény was this year given pass-marks, with which her further progress will be impeded, etc.

I am sorry that people importune you with matters of this sort, in which I cannot do anything. If, however, a more "possible" way of rendering a favour should arise, I shall gladly be at your service.

Many greetings from your nephew,

Béla.

II.

[To Jenő Hubay]

4, Szilágyi-tér,
Budapest
June 20th, 1922.

Dear Jenő,²

it is with the greatest regret that I must inform you that I cannot take part in the committee for the preparation of the jubilee celebrations of the Academy of Music. The differences of principle between some members of the committee and myself are so great, that it would not be possible to count on successful co-operation.

At any rate I thank you for your confidence in me and emphatically ask you not to regard this refusal as in any way being a gesture directed against you, for since our exchange of views last year I do not wish by any means to disrupt the peace of the Institute.

I shall shortly draw up a list of the faults of the pianos in the class-room and hand it over to the caretaker, Mr. Bugovics. All I would ask is — if you have possibly not yet given him instructions to have these, incidentally not grave, faults repaired — to do so now, as the good results of instruction are at stake if the repairs do not take place during the summer.

Wishing you pleasant holidays and recreation, I remain

truly yours,
Béla Bartók.

III.

[To Róbert Gragger]³

4, Szilágyi-tér,
Budapest.
June 22nd, 1925.

Highly honoured colleague,

by today's post I am returning to you sheets 10 and 11 (pp. 145—176), whose Hungarian text is now almost faultless. I have also looked through the German translation: there were still a number of trifles which it would be very advisable to correct. It would also be good to eliminate some faults of a graver kind: I have assembled a list of these on the accompanying paper — (I have not marked them in the proof) — I leave it entirely to you, whether they should be left as they are, or should be changed. I do not require further proofs of these sheets, 10 and 11. On the other hand I very much await sheets 12 and 13, in which there were also very many mistakes. Your letter dated 17th, which arrived today, appears to imply that you did not intend to send proofs of this part. What is more, it appears as though the proofs of sheets 12 and 13, whose Hungarian part I corrected and sent back together with sheets 10 and 11 at the time, had not even been sent to the printers'. — Yet this would be a very great pity because the Hungarian part, too, was full of mistakes. If I do not receive this missing part

² The background to the letter addressed to the then director of the Academy of Music, the world famous artist and teacher of the violin, was that the organisers and participants of the fifty-year jubilee of the Institute's foundation included people who had declared the behaviour under the Hungarian Soviet Republic of Bartók, moreover of Zoltán Kodály, Imre Molnár and others to have been "unpatriotic", and had reported it to the so-called Verification Committee which had functioned in autumn 1919. — It is understandable that Bartók did not wish to participate in the festivities in the company of such colleagues.

³ Róbert Gragger (1887—1926), a Germanist, was director of the Hungarian Institute of Berlin University and editor of the *Ungarische Jahrbücher*. He published Bartók's volume which is here mentioned, the German translation of "Hungarian Folkmusic", in 1926. [The list of mistakes of the Bartók letter here published is not available!]

by June 30th, then unfortunately nothing can be done about it, because on July 1st I shall be leaving for 6 weeks; I shall have no permanent address, so that during this period you cannot send me anything. In this case then, unless we want to wait with the appearance of the book to the end of August, sheets 12 and 13 would have to be printed as they are, together with all their faults and disorderliness.

I cannot understand the business whatever I do, because I returned sheet 10--13 together at the end of May — it is on sheet 12 or 13 that there is that "Ki-ki-ku-ku" text, of which I wrote in the letter I then sent; you even referred to this remark of mine in your letter of June 2nd, so sheets 12 and 13 must also have arrived in Berlin. However, on the bottom of p. 176 of the last proofs but one, the printer wrote the remark: „Bg. 12 -- 13 fehlen?" — Have sheets 12 and 13 then been lost?

I cannot give a definite answer to a part of the questions you put in your letter of June 17th. But let us take them in succession:

The ballads (but similarly also any lyrical song text) are performed *only* in song, never recited. No text that has a tune is ever declaimed by the peasants without the tune, so closely is the text welded to the tune. On the other hand texts which have no tune, only occur in the case of children's games (counting-out rhymes, etc.); but even these are never spoken in a recitative style, but to beat in very strict rhythm.

I might say that it is almost impossible for dancing ever to have been linked to the performance of ballads sung to the tunes of classes *A*) and *C*). Dancing could only have occurred together with the singing of texts like dance-words — with these the dance and the tune must have been the main thing and the text only supplementary. — Among the tunes of class *B*) there are few with ballad texts. But even if there are, it is highly probable that the ballad concerned was previously sung to a tune belonging to class *A*) or *C*), and only later fitted to the new tune. Such class *B*) tunes could certainly also have served as dance-music, but they would on such occasions — while dancing — hardly have sung the ballad texts to them, at best the musician may have played them. Generally speaking, ballad-singing and dancing seem to be mutually exclusive activities according to our observations, with our Hungarian peasants as with the Wallachians and also the Slovaks.

We have found no trace of the ballads (or lyrical texts) ever having been performed with division into a prime singer and choir, whether there was a refrain or not. (In the older, serious ballad texts, moreover in the texts to class *A*) tunes generally, in fact in the old peasant music — it seems — refrains were completely unknown.)

When and where the ballads are sung (or rather were sung) most or exclusively, is something on which we were unfortunately no longer able to acquire information. The old ballad texts, together with their tunes, were in our times already so near to dying out, that this kind of rôle (if indeed they had such a rôle at all) could not have been traced. I do not know of any ethnographic description of the mode of performance of the ballads.

The tunes of the majority of the old ballads are of class *A*) or sub-class *C*) I. Those in class *A*) have no relation to the German tunes. I do not know much French folk-music, but they can hardly be related to it either. Among the (non-uniform type) tunes of sub-class *C*) I, one or other may be in some kind of relationship, though rather distant, with West European tunes. — Tinódi's tunes — as far as I know them — are not German in character.

It is important that the ballad texts have *no* special type of tune — ballads and lyrical texts were sung to one kind of tune.

It is important that the errata should not be forgotten!

I would like the following to receive copies of my book:

Revue Musicale (editor Henri Prunières) Paris VI. 35—37. Rue Madame.

Il Pianoforte (ed. Guido Gatti) Torino, Via San Tomaso, 29.

Muzyka (ed. Mateusz Gliniski) Warszawa, Kapucynska 13.

Anbruch, Wien, Karlsplatz 6.

Matica Slovenská, Turčiansky Svätý Martin (Česko-Slovensko)

Academia Română, București

Mr. M. D. Calvocoressi,⁴ 6 Paulton's Square, London, SW. 3.

Mr. H. J. Foss,⁵ Amen Corner, London E. C. 4. (Oxford University Press)

⁴ *Calvocoressi*, Michel David (1877—1944), a musical author and critic of French extraction. His essays on the works of Debussy, Bartók and Mussorgsky are particularly valuable.

⁵ *Foss*, Hubert James (1899—1953), a British musical author and composer, founder of the Oxford Bach Cantata Club.

Signore Tony Procida, Napoli, 6 Rione Sirignano.
Mons. D. G. Kiriac,⁶ Bucaresti, 57 str. Sfîii Voevozi.
Dr. Leoš Janáček,⁷ Brno, Konnicova ul. 30. Česko-Slovensko)
Prof. Dr. Zdeňek Nejedlý,⁸ Praha, Karlovo nám. 21.
Monsieur Higiní Anglès,⁹ Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
Prof. Dr. Adolf Chybiński,¹⁰ Lwow, ul. Kalecza 20.

It would also be good to send one to *Thiersot*, the editor of a Parisian periodical on linguistics (I do not know his address), moreover perhaps to some Hungarian papers, in the first place the "Pester Lloyd" and the Pesti Napló.

If I remember right, I can expect some 15—20 copies. Of these I would like to have one each sent to the following addresses:

1. *Mrs. Béla Bartók snr.*, Bratislava (Pozsony), Széplak-u. 53.
2. *Mrs. Fischer, Stefánia Szalay*, Oradea Mare (Nagyvárad), Str. Cosbuc 21.
3. *Géza Révész*,¹¹ Amsterdam, Veizerpracht 283.
4. *Kappelmester Eugen Szenkár*,¹² Köln, Opernhaus.
5. *Dr. Jan Löwenbach*,¹³ Praha, Slezska 54.
6. *Kappelmester dr. Ernst Laczko*,¹⁴ Weimar, Moltkestrasse 15, III.

The remaining copies to my address, but not before August 15th, because I shall only be returning to Budapest middle of August.

The following has just occurred to me: up to July 6th, you could send me information or proofs if necessary to *Como* (Italy). Poste Restante. — The list of the more important faults in sheets 10 and 11 is on the last page of this letter. [See Plate I.]

Expecting your communication while still in Budapest, I remain with many greetings,

sincerely yours,

Béla Bartók

IV.

[To Jenő Hubay]

Budapest,
 Jan. 30th, 1934.

László Gergely,¹⁵ my former pupil, the bearer of this letter, has asked me to recommend him to you. This I most readily do, and in this connection I would like to recall to your mind that at one time, while he was still my pupil, he played Liszt's Sonata at a public concert of the Institute and with it so completely earned your approval that you even referred to his performance later, several times. — He later obtained the artist's diploma. His pupils have at private and ordinary Institute examinations (for he substituted for Prof. Kerntler for a time), testified to his excellent teaching ability.

Many greetings,

Béla Bartók

⁶ *Kiriac, Demeter* (1866—1928), a Rumanian composer and folklore expert, the excellent pupil of Pessard and Dubois at the Paris Conservatoire.

⁷ *Janáček, Leoš* (1854—1928), one of the greatest Czech composers of the twentieth century, professor at the Prague Academy of Music, an apostle of modern music. In Hungary his chamber-music is particularly known and often performed.

⁸ *Nejedlý, Zdeňek* (1878—), historian, musicologist and aesthetician. The best known of his works are his History of Czech Music and a series on some modern artists. He fled from the Germans to the Soviet Union; after the Liberation he was elected President of the Czechoslovak Academy of Sciences. In 1948 it was he who elaborated the reform of public education and founded the Folksong Research Institute.

⁹ *Anglès, Higiní* (1888—) a progressive Spanish and Catalanian historian of music, formerly library director, then professor at Barcelona University, from 1943 head of the Institute of Musicology. Several of his works are about modern composers, including Bartók.

¹⁰ *Chybiński, Adolf* (1880—1952), historian of music, of Polish origin; studied German and classical philology at Munich, then became professor of the history of music at Poznań University.

¹¹ *Révész, Géza* (1878—1955), writer on philosophy and psychology, professor at Amsterdam University. Emigrated after the fall of the Hungarian Soviet Republic.

¹² *Szenkár, Jenő* (1891—), world famous conductor, born in Budapest. Was first head of the German Musical Institute of Prague, then conductor and director of the Salzburg, Altenburg and other operas.

¹³ *Löwenbach, Jan* (1880—), Czech musical author, fled from the Germans to Switzerland, then Britain, Cuba and finally in 1942 to America, participating in the musical life of New-York till 1946. He then returned to Prague and in the ministry, reorganised Czechoslovak musical instruction. In 1948 he returned to America.

¹⁴ *Laczko, Ernő* (1892—), pianist and conductor of Hungarian origin, member of the Weimar opera in the 1930-s.

¹⁵ *Gergely, László* (1906—1945), excellent pianist, born in Budapest, a pupil first of Irén Senn and Kéri-Szántó, then of Bartók. After 1928 he gave several concerts in Italian, British and French towns. He fell a victim to the Hungarian Nazi terrorists.

V.

To His Excellency, Jenő Balogh Esq., the General Secretary of the Hungarian Academy of Sciences.¹⁶

Your Excellency!

It was with great joy that I read your letter of May 17th, in which you inform me of my election as a corresponding member.

I shall in due course notify the Department Secretary when I shall be able to deliver my inaugural lecture.

With distinguished respect,

Béla Bartók

VI.

[To József Szinnyei, ordinary member of the Academy, Department Secretary.]¹⁷

27, Csalán út,
Budapest II.
Jan. 2nd, 1936.

My most honoured friend,

I must leave town for three weeks, otherwise I would have been able to announce personally that I would like to deliver my inaugural lecture on Feb. 3rd, with the title "Ferenc Liszt".¹⁸ As far as I know, lectures of this kind usually last about 30 minutes. Would it be very bad for it to extend to possibly 40 or 45 minutes? Because if so, then I would shorten it accordingly.

Expecting your kind communication by about Jan. 22nd, I remain with true respects,

sincerely yours,

Béla Bartók

¹⁶ *Balogh, Jenő* (1864—1953), honorary member of the Academy and General Secretary. jurist. It was at his invitation that Bartók was given a place at the Academy from autumn 1934, for the preparatory work of the great Corpus of folkmusic.

¹⁷ *Szinnyei, József* (1857—1943), ordinary and directorate member of the Academy, Department Secretary, then Head Librarian. He took the minutes at the General Meeting of Department I where Bartók was elected, and informed him of the usage with respect to the inaugural lecture. It is a pity that his letter of reply to Bartók in this matter has not been found.

¹⁸ The inaugural lecture mentioned here was published in full by Bartók in 1936 in the type of the Hornyánszky Press, on 15 pp., under the title "Liszt problems". [The 1936 volume of the "Akadémiai Értesítő" (Academy Gazette), on pp. 29—33 only published an abstract, composed by him].

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRÁNAK KÖZLEMÉNYEI

1. Haraszthy Gyula: *A 130 éves Akadémiai Könyvtár*. Bp. 1956.
2. Berlász Jenő—Szakmáryné Németh Mária: *A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának múltja és jelene*. Bp. 1956.
3. Csapodi Csaba: *A legrégebb magyar könyvtár belső rendje*. Bp. 1957.
4. Berlász Jenő: *Az Akadémiai Könyvtár Kézirattárának átalakulása*. Bp. 1957.
5. Haraszthy Gyula: *Az Országos Könyvtárügyi Tanács és a magyar könyvtárügy időszerű kérdései*. Bp. 1958.
6. Gergely Pál: *Arany János és az Akadémia Könyvtára*. Bp. 1958.
7. Endre Moravek: *Die neuen ungarischen Bibliotheksnormen*. Wien 1957.
8. Szakmáryné Németh Mária: *Az Akadémiai Könyvtár mint a Magyar Tudományos Akadémia célkitűzéseinek könyvtári támogatója*. Bp. 1958.
9. Gergely Pál: *Az Akadémia levéltára a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának kézirattárában*. Bp. 1958.
10. Csapodi Csaba: *Könyvkonzerválás és restaurálás a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában*. Bp. 1958.
11. Moravek Endre: *Kiadványtípusok a katalogizálás szempontjából*. Bp. 1958.
12. Szakmáryné Németh Mária: *A központi folyóiratelmjegyzők kérdései*. Bp. 1959.
13. Csaba Csapodi: *L'avenir des périodiques scientifiques*. La Haye 1958.
14. F. Csanak Dóra: *Az Akadémiai Könyvtár története a szabadságharcig*. Bp. 1959.
15. Moravek Endre—Weger Imre: *Magyar könyvészeti kifejezések kis orosz szótára*. Bp. 1959.
16. Csaba Csapodi: *Der geographische Begriff im Katalogsystem der Bibliothek*. Wien 1959.
17. Csapodi Csaba: *A proveniencia elve a könyvtárban*. Bp. 1959.
18. Rásonyi László: *Stein Aurél és hagyatéka*. Bp. 1960.
19. Sáfrán Györgyi: *Arany János és Rozvány Erzsébet*. Bp. 1960.
20. Rózsa György: *A magyar társadalomtudományok az UNESCO kiadványaiban*. — *Les Sciences sociales hongroises dans les publications de l'UNESCO*. Bp. 1960.
21. Gergely Pál: *Pápai Párizs-album a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában*. Bp. 1961.
22. Gergely Pál: *Bartók Béla ismeretlen levelei a Tudományos Akadémia Könyvtárában*. Bp. 1961.

